

Universitätsbibliothek Paderborn

**Caroli-Avgvsti Salesii Tvliani Doctoris Theologi,
Praepositi, Canonici, Vicarii Generalis Et Officialis
Ecclesiae Gebennensis: De Vita Et Rebvs Gestis Servi Dei**

Sales, Charles Auguste de

Lvgdvni, 1634

Praefationem Ne Omitte, Bone Lector.

urn:nbn:de:hbz:466:1-9634

PRÆFATIONEM NE OMITTE,
BONE LECTOR.

Nsalutatum te ad Sanctæ huius. Historiæ lectionem statim
dimittere, nec debo, nec volo, nec possum. Caussam ex enar-
ratione disces & laudabis. Siquidem difficile tibi erit æqui-
tatem rei discernere, si me nescis, si me non audis, si me non
amas. Primum igitur scito me ingenuum & ab omni inani fastu alienum:
nec verba dubia, nec sensum duplicem, nec mangonium amo, & præter-
quam quod id non fert indoles, prohibet quoque mea conditio quæ Ecclesia-
stica est, & me ut vestior loqui iubet, quidquid tandem garriant aut
ganniant seculi homines, prophana turba, spuma rerum, iniquum vulgas:
Cur enim sic etiam non dicam, cum sic sentiam? Planè illos abominor qui
iudicant potius historiam ex verbis quam ex sensu & reipsâ. Quot verò
nunc huiusmodi in veritatis detrimentum terram calcant? Bone Deus!
Abeant illi ad suos Ethnicos vano dictiōnis vento turgidos, quando-
quidem Christianam adeo simplicitatem fastidiunt, & delectantur in fu-
co, aut sub paropide, tanquam si deberemus semper Bacchanalia vivere.
Nihil hic illorum est, nisi forte sapient & parabolam grani sinapi intelli-
gent, quod minimum quidem est omnibus seminibus, cum autem creuerit,
maius est omnibus oleribus, ita ut volucres cœli veniant & habitent in
ramis eius. Ego igitur (nec tibi quæso hæc tedium pariat repetitio que me
miris afficit gaudiu) Vir Ecclesiasticus & Ecclesiastes, de Viro Ecclesiastico
& Ecclesiaste, immo & Ecclesia Sole ad Ecclesiasticoru instructione, Eccle-
siastico more, id est, simpliciter, ingenuè, accurate & ex ipsamet nudâ pror-
fus veritate confidenter scripsit, & rem omnē sic confeci. Cum viderem tot
scriptores, ipsos quidē egregios, & laudabili prorsus conatus illis gra-
tias quātum possumus maximas agimus) in historiā Serui Dei conscriben-
dam

PRÆFATI O.

dam exurgere , neque tamen scopum attingere , tūm quod in perlegendis
commentariis aquiuocatione , & ea etiam , si extraneum morem consideras ,
tolerabili , plerunque laborauerint , tūm quod , vel moras noluerint quas
suadebat olim Flaccus , vel à minùs rerum gestarum memoribus aduersa-
ria sumpserint , unde graues aliquando à viris maximis querelas & la-
mentationes audiuiimus , quotquot Francisci Gentiles sumus , & quorum
principiè interest ut eius memoria illæsa remaneat , grauius quām verbis
queam exprimere moueri & affligi cœpit animus meus . Ad hac , cùm de
committendo aliquo qui cōmentaria ex veritate describeret auidis danda
scriptoribus deliberaretur , cecidit super me fors & mandatum ab iis quibus
obedio & reuerentiā debeo , & licet ineptitudinē inscribendo meam initio
excusarem obijceremque à debilibus ingeniis formidandum mihi esse , in-
telligenti nimirum non defuturos temerarios susurriones qui velut mea
dicerent quecunque de Patruo meo dicerem laudémque in ore proprio for-
descere , ex proverbio , quo suæ malevolentia velum obtenderent , effaren-
tur . Illi tamen Domini mei vrgere non destiterunt in hæc verba . Quis ve-
rò iustæ formidini locus ? Num licet omnibus de viro notissimo & atate
nostra defuncto loqui ? Num in conspeclu omnium & in Sole vixit ? Num
oculatos adhuc testes habes in promptu qui tuæ narrationis sint vindices ?
Quis prieterea omnia & singula accuratiū annotauit ? (Et hoc ultimum
profecto optimè proferebant) & sinendæ sunt ergo cætera oues aberrantem
primam sequi ? Etiam semper à vobis accepisse Commentaria Authores
cæteros nemo erit qui coniecturis non assequatur . Sæculum viuimus in quo
loquendi libertas est . Vtinam multi sic à scriptione formidarent ! Tu verò
(inquietabant) ne formida . In simili ; Vide num multi præteritis sæculis de
consanguineis suis , viris clarissimis , & proximis cum laude scripserint ?
Eos in medium adducere longum nimis foret & superfluum . Atqui ma-
iorem illi apud viros probos & prudentes & quosque lectors fidem faciunt .
Prohibendi sunt ergo deinceps potiori ratione , Religiosi omnes ne suorum
virorum illustrium res gestas posteritati tradant . Numquid enim idem de
iis potest obijci , quod tu de te obijcis ? Trepidas verò timore (subijciebant)
vbi non est timor . Deprauatissimos sæculi mores non ignoramus & esse

**

PRÆFATIO.

homines qui postquam in Lunæ corpore maculas facile viderint etiam in Sole reperire nituntur. Verum quid agunt illi prætersuammet execrationem? Culpabit te unus; laudabunt mille, qui scilicet sanctuarij pondus adhibebunt. Macte animo, Tulliane, neque mactandi nobis sunt canes omnes qui de nocte per vicos & plateas in Dianam allatrant. His suasionibus erectus meliorem esse obedientiam dixi quam victimas, & adhibui statim operi manum, quantum fieri potuit diligentia. Per uolui iterum atque iterum conscriptos iam & in lucem editos libros, quos habes in tabularum & autoritatum indice: annotavi quod bene, expunxi quod alter: vidi & perlegi chartas omnes quas in ipsiusmet Francisci Museo reperti, seu ex eo, in aliud exportatas, quidquid in Episcopali Curia, in Archiuis Ecclesiae nostræ Cathedralis, Civitatis Aniciensis, ex Nobilium Consulium fauore; Monasterij Visitationis, quod Ioanna Francisca Fremiota Chantalia Superior Mater porrexit: Domus nosiræ tum Salesij, cum Tulliae, de Manuscriptis fidelissimis Philiberti Busati Tallor:ensis eius loci Curionis Viri probi & ipsi Francisco olim charissimi, qui multa iampridem de eo annotarat. Manuscripta omnia Michaëlis Fabri eius Confessarij & Eleemosynarij qui nuper obdormiuit in Domino: Rationum Codices Georgij Rollandi Decretorum Doctoris Canonici Cathedralis Ecclesiae & Domus Regimini Prefecti, Commentaria accuratissima Ludsonici Comitis Salesij Patris mei, & aliorum fidem facientium quæ hinc inde habere potui. Tum Seruos & Domesticos à primo ad ultimum omnes, Canonicos nostros, Seniores, Curiones & huiusmodi testes omni exceptione maiores accersiui & mihi priuatim adhibui eorum excitaui memoriam, rem per partes habere volui, inquisui de temporibus, de locis, de auxiliis, de causis, de actionum testibus ac circumstantiis denique omnibus; ita ut nihil vel parum superesse quod ad rem faciat existimem. Præterquam quod multarum ego actionum testis sum oculatus ab anno supra millesimum sexcentesimo decimo quinto quo in Aniciensi Gymnasio annos licet natus duntaxat nouem litteris incubui, ad annum & sive sexcentesimum vigesimum tertium quo sacrosanctæ Theologiae studijs inuigilaturus Lugdunum & apud Patres Societatis Iesu profectus sum. Posteaquam ve-

ro

PRÆFATIO.

ro in Patriam redij vigesimo octavo anno statim sacris Ordinibus iniciatus, Canonicus Cathedralis Ecclesiæ ac postmodum Præpositus à Sanctâ Sede Apostolica, & ab Episcopo Officialis & Vicarius Generalis effeitus, pro ea qua per sexennium & fuis sum publica & solemní authoritate sciuisse profectò & adnotasse mihi licuit, si volui, quidquid ad hanc historiam rectè conscribendam fuit necessarium, adeò ut imprudentissimum me fuisse oportuerit si nesciam & impudentissimum iam si mentiar. Vides quām tecum agam bonā fide (Lector optime). Tgitur omnia quæ per syngraphos sic accuratè primū scripseram in Chronicon per ætatis annos, imò & cùm potui, mensis & dies digessi, ut statim ex lectione animaduertes, quo labore inter assiduas conciones & mei muneric diuersas longè occupationes quæque stylum frangunt & variant maximè, non est quod dicam, tu ipse cogita. Placuit sane mihi labor ille, & quia nihil esse amanti difficile fert prouerbium, consilium inij ulterius procedendi & formandi colligate narrationis iustum volumen, quod implorata multis sacrificiis Dei ope tandem aggressus sum & confecis quale est. Spero te habiturum excusatum me & consideraturum ex tua prudentia nouos huiusmodi factus non posse omnibus semper suis numeris esse absolutos. Pariet atas alios quos iam concepi: neque enim ad meliora charismata animum mihi deesse credes: utinā vires ex proportione suppeterent, sed Deum meum & Dominū qui bonus est iis qui rectè sunt corde, in me & circa me agere stet, quod voluerit, & tu & ego, bone Lector, faciemus. Finis meus præcipuus in hoc opere est Sacerdotum & Episcoporum, Religiosorum etiam hominum (Quandoquidem omnia omnibus Franciscus factus est ut omnes Christo lucrifaceret) Directio; non ex meipso, quod esset insolens & temerarium sed proposito illis hoc speculo, tanto tamque Religioso Præsule, qui Religiosorum omnium & Religiōsi Instituti semper fuit amantissimus, quidquid scriptitare conentur nonnulli quo suas nugas tueantur. Et quem si aliquādo Beatū & sanctum Præsulē appello, nolim credas me tibi eū publicè inuocandū proponere velle. Absit hoc à me, qui omnē Ecclesiæ sacrosanctæ contrariū sensum respuo, reiūcio & abominor, quousq; ab Apostolica Sede Oraculum prodeat quod omnes auidis mentibus expectamus. Sed iis & tor epithetis in eo sēsu quo Antiqua Ecclesia Sāctos & Beatos vocat Episcopos omnes, &

PRÆFATIO.

Scriptura sancta eos qui in sinu Abrahæ seu in Domino requiescunt quemadmodum & idem ante me dixit Religiosissimus Fulliensis Ordinis Abbas Ioannes à sancto Francisco qui eius res gestas bene ex breuitate, & ut potuit, descripsit. Redeo ad stylum Præter ea de quibus initio te admonui, superest ut scias me nonnulla communis Ecclesiastici & suis verba liberè & absque scrupulo assumere in hoc historiæ genere, ut sunt Benedictio, Breuiarium, Capitulum, Hora Prima, Tertia, Sexta, Nona, Litaniae, Matutinum, Prebenda, Processio, Credentia, & cetera huiusmodi quæ pafsim reperies, sicut & Christiani & Religiös & suis vocabula, Deuotio, humilitas, simplicitas, charitas, resignatio, sacramentaliter, mortaliter, venialiter, realiter, communicare, & sancta Communio, quæ nunquam apud Ethnicos reperias. Planè malui ut tu hic me solo nomine Tullianum diceres quam Ecclesiasticum tandem receptum usum spernere, aliter siquidem dicere potuisses si voluisse: atque adeò si peccatum est, verè peccatum est, quandoquidem id sciens commisi: probè etenim noui quid intelligant ij qui dicunt. Faustè precari, Collegium, Supplicatio, Sanctorum inuocationes, Annona, preces matutinae, Diurnæ, Religio, Summissio, In alterius arbitrium concessio: alia docuerunt me Theologi & Philosophi, quam Grammatici, & viden' ut pleraque vel phrases sunt & circumloquitiones vel non explicant Ecclesiæ sensum? Non potuerunt nostra omnia scire vel scribere Tullius, Liuius, Cæsar, & alij Ethnicismi tenebris inuoluti: & quemadmodum nullus ibit inficias quin de dignitatibus & publicis muneribus quæ nascuntur quotidie Regum & Principum arbitrio noua vocabula condere possimus; ut sunt, Baro, Comes, Marchio, Balliuus, Marescallus, Seneschallus, & cetera huiusmodi quæ omnia referre importunum esset: Ita maiorem ego Ecclesiæ autoritatem ad extremum tueri sum paratus si quis, & quicunque tandem ille sit, certare mecum in hac palestra velit. Neque omnia censi debent barbara quorum non meminerunt Tullius, Liuius, Cæsar, & alij: Nam quæso te, Bone Lector, cui linguae noua condere verba licet? Vnde(inquieres) proculdubio. Dic verò; An viua est Latina lingua? Absit tantum nefas mortuam cum Ethnicismo dicere: Vixit viuit profecto in Ecclesia sancta Catholica, Apostolica & Romana, cui proinde noua in dies

ad

PRÆFATIO.

ad tūsum suum verba condendi facultas est, & cuius regni non erit finis
peribuntque potius & ante eam linguae cæteræ omnes quæcunque: nam in
omnem terram exibit semper sonus eius & vox sicut columba illius quæ
in foraminibus petræ & in cauerna maceriac commoratur dulcis erit in
auribus Domini. Nollem verò si antiquorum illerum Christi temporibus
anteriorum hominum historias exscriberem Ecclesiasticis uti vocabulis;
stoliditas esset intolerabilis. At quādoquidem viuebant illi & loquehan-
tur prout ferebāt tēpora, viuamus nos & loqnebamur scribamusve prout
ferūt nostra, quæ multo meliora existimo; viuent & loquentur posteri ne-
ft. i vt volent, quod nos Galli (non sine miseria quidem) quotidie expe-
rimur. Vna tantum in omnibus lex generalis esto. Via, Veritas & Vita:
per vitam autem hic salutem æternam intelligo. Rhemnianos & Appio-
nia cymbata procul esse iubeo. Non dubito præterea quin si extraneus es
multa tibi videantur inutiliter scripta; vt quæ ad visitationes Ecclesia-
rum spectant, ad statuta quedam, ad consilia, ad descriptiones locorum,
sed id me fecisse intellige pro Diœesi nostra Gebennensi, & Sabaudiâ
charissimâ cui me totum & quidquid me circumdat prorsus debeo, & in
Communitatum nostrarum gratiam quibus etiam officium promiseram.
Si de Gente nostrâ ex occasione loquutus sum; aliter facere non potui, &
quidquid si, nihil ab inuidia timeo; quia veritatem dixi. Loquantur de se
alij prout voluerint, non habebunt me Censorem, situt nec eorum iudiciis
hac in re subesse volo. Errata quæ irrepserunt vt in primis editionibus fe-
rè & semper fieri consuevit, ad finem vide & corrige. Si vernacula
verba habere cupis versionem nostram Gallicam consule. Cæterum
non attende ad corticem sed ad medullam: Proficies si degustaueris. La-
chrymas meas suavitatem tamen mixtas dum hæc scriberem nolo recensem
re tibi. Facerem id extra rem. Hoc permitte. Tot cœlestis benedictionis gut-
tas tibi exopto & habebis ingentem numerum. Redde tu mihi parem
gratiam si me amas, vt rogo te, amabis autem summopere si Deum &
Dominum nostrum orabis vt perficiat gressus meos in seruitus eius quem
tibi ab incunabulis ad sepulchrum descriptum trado, vt non moueantur
vestigia mea. Et vt inhabite in domo Domini omnibus diebus vita mea:
quoniā eructauit cor meum verbum bonum & dico ego opera mea Regi.